

REMISSVAR

Datum: 2026-09-24

Diarienummer Ku2026/00479

Familjen Robert Weils stiftelse om slutbetänkandet

Ett investeringsprogram för kultur (SOU 2026:31)

Familjen Robert Weils stiftelse välkomnar utredningens ambition att lämna förslag på hur den icke offentliga finansieringen av kultur kan öka genom ekonomiska incitament. Vi är positiva till utredningsförslagen om skattereduktion för gåvor till kultur och ett matchningssystem.

Samtidigt vill vi understryka en utgångspunkt som för oss är avgörande: Privat finansiering bör fungera som ett komplement till offentlig finansiering av kultur, inte införas på bekostnad av den. Om den privata finansieringen ökar samtidigt som det offentliga stödet till kulturen minskar riskerar kulturlivet att bli mer koncentrerat och likriktat, vilket skulle missgynna både kulturen och samhällsutvecklingen. Kulturen fungerar som samhällets ryggrad. Den kan inte betraktas isolerat från andra samhällsfenomen och, vilket påpekas i utredningen, dess betydelse kan inte mätas enbart i finansiella termer.

Vi håller med om att kultur ger kunskap och nya perspektiv och den kan också stärka vår demokratiska motståndskraft. Ett dynamiskt kulturliv är en förutsättning för kreativitet, innovation och långsiktig ekonomisk utveckling. Därför måste kulturens finansiering hålla jämna steg med ekonomins tillväxt i övrigt. Om resurserna krymper urholkas kulturen, och samhällsutvecklingen blir lidande.

Vi vill också lyfta fram att det föreslagna investeringsprogrammets införande skulle ha begränsad betydelse för vår verksamhet. Vi har aktivt stöttat kultur och demokrati i mer än 40 år och som stiftelse kommer vi att fortsätta vårt arbete utifrån våra stadgar oavsett om förslagen i utredningen antas eller inte.

Vi vet vad privat finansiering kan – och inte kan – åstadkomma

Vi på Familjen Robert Weils stiftelse har genom Proventus och vår ordförande Robert Weil varit en betydande aktör i svenskt kulturliv sedan 1980-talet. Vi grundade Magasin III, som öppnade 1987 och finansierades fullt ut av oss fram till stängningen i Frihamnen 2024. Judiska Teatern drevs under vårt fulla ekonomiska ansvar åren 1995–2015. Dessa verksamheter utgör bara två exempel bland många satsningar som vi ligger bakom inom kulturområdet.

Vi vet därför av egen erfarenhet att det sedan länge är möjligt för privata aktörer att ta ett betydande ansvar för kulturen. Vi vet också att privat finansiering kan innebära frihet och ge plats åt initiativ, experiment och konstnärligt risktagande som annars kanske inte hade blivit möjliga.

Samtidigt är vi utifrån vår långa erfarenhet väl medvetna om begränsningarna med privat finansiering av kultur. Privat finansiering bygger på enskilda människors och organisationers intressen, prioriteringar och ekonomi. Det är inte en kritik av filantropin att konstatera att privata givare själva väljer vilka verksamheter de vill förknippas med, och det är naturligt att stora och synliga institutioner lättare attraherar privata medel än smalare kulturverksamheter. Men kanske viktigast av allt: det privata garanterar inte kontinuitet, bredd eller långsiktighet. Det ansvaret måste vila på staten, regionerna och kommunerna som har en annan uppgift. De ska skapa förutsättningar också för kulturaktörer och -yttringar som ännu inte är etablerade, välkända eller efterfrågade. Både

kulturområdet och samhället i stort behöver det smala, oprövade och experimentella. Det är ofta där nya idéer och uttryck uppstår.

Synpunkter på utredningens förslag

Familjen Robert Weils stiftelse tillstyrker förslaget om ett investeringsprogram för kultur, under förutsättning att den breddade finansiering som eftersträvas innebär nya resurser. Ökad privat finansiering får inte bli ett argument för att minska den offentliga grundfinansieringen.

Kultur som ändamål

Vi tillstyrker att kultur införs som ändamål för skattegynnade gåvor med invändningen att det föreslagna maxbeloppet är relativt lågt. Vi vill också tillägga att reglerna för detta måste utformas så att mindre kulturverksamheter inte missgynnas på grund av associationsform.

Gåvor till offentliga institutioner

Vi är positiva till möjligheten att ge gåvor till offentligt bedriven kulturverksamhet. Men reformen bör följas upp. Annars finns en risk att den framför allt leder mer privat kapital till de institutioner som redan har störst resurser och mest synlighet.

Incitament genom matchning

Vi ser positivt på att privata aktörer tar ett större finansiellt ansvar och tillstyrker därför i princip förslaget om matchning av privata gåvor till kulturen. Samtidigt finns här viktiga principiella frågor att ta hänsyn till. Privat finansiering bör komplettera den offentliga, men inte styra hur offentliga kulturmedel prioriteras.

En privat givare är självklart fri att stödja den verksamhet den vill. Men det är inte självklart att detta val också ska styra vart offentliga medel går. Privata preferenser får inte sätta agendan för fördelningen av skattemedel. Det offentliga måste fortsätta att hålla i taktpinnen, utifrån demokratiskt fastställda kulturpolitiska mål och självständiga professionella bedömningar.

Lika viktigt är hur den offentliga matchningen finansieras. Om medel till matchning tas från den befintliga kulturbudgeten innebär det att privata givares val kan påverka inte bara vart resurser går, utan också hur redan begränsade offentliga kulturmedel fördelas. Det riskerar att ske på bekostnad av verksamheter som saknar privata givare men som utifrån kulturpolitiska mål bedöms som angelägna.

Privat engagemang ska bidra till att den samlade finansieringen av kulturen växer – inte till att befintliga offentliga medel omfördelas efter privata givares prioriteringar.

Ta vara på det som redan finns

Det fortsatta arbetet bör inte bara handla om att skapa nya ekonomiska incitament för privat givande. Det finns privata aktörer som under lång tid har tagit ett betydande ekonomiskt och organisatoriskt ansvar för kulturen. Vi har själva erfarenheter av långsiktigt ägande, drift och finansiering och av samspel mellan offentligt och privat. 1982 gick Proventus in som huvudägare av Kosta Boda, ett småländskt glasbruk verksamt sedan 1742. Proventus stärkte bolaget finansiellt, löste bolagets beroende av statligt stöd och gjorde konsten till verksamhetens nav. Kosta Boda återtog sin historiska ställning, både i Sverige och internationellt. Ett annat exempel är typen av bolagsstrukturer som berörs på sida 137 i utredningen. Den modellen har använts i Stockholms stad för Kulturhuset/Stadsteatern, i Göteborgs stad för Göteborgs stadsteater, hos Proventus med

Judiska Teatern och med Magasin III genom ett kommanditbolag. Kulturverksamheten bedrivs då i dotterbolag där koncernbidrag skattemässigt utjämnar resultaten. Ett tredje exempel på lyckosam och jämlik samverkan mellan det privata och det offentliga är Berättarministeriet, som vi var med och grundade, där näringsliv, kommuner och volontärer tillsammans gör verksamheten möjlig, helt utan extern administration eller nya ekonomiska incitament.

Regeringen bör ytterligare kartlägga och analysera de former som redan finns och ta till vara erfarenheterna från dem som har arbetat på detta sätt under lång tid.

Sammanfattning

Familjen Robert Weils stiftelse har under flera decennier tagit ett omfattande ekonomiskt ansvar för kulturen. Vi vet vad privat engagemang kan möjliggöra. Vi vet också vad det inte kan ersätta.

Det offentliga har ansvar för ett fritt, mångsidigt och levande kulturliv. Det ansvaret kan inte överlätas till privata aktörer.

Om staten använder offentliga medel för att stimulera mer privat kapital till kulturen bör ambitionen därför vara dubbel: att få det privata engagemanget att växa och samtidigt värna och stärka den offentliga basfinansieringen.

Det ena förutsätter inte mindre av det andra. Tvärtom.

Lina Sjöquist

Generalsekreterare
Familjen Robert Weils stiftelse
ls@weilfoundation.se